

зі свого серця «те, що не вмирає». «Лісова пісня» вражає мрійливою красою, ідейною глибиною, музикальністю мови. У драмі-феєрії з'являються два світи: світ природи та її міфічних істот і реальний світ зі звичайними героями. Головний герой «Лісової пісні» є представником людства і природи. Лукаш – простий хлібороб, який представляє людський світ. Мавка – дитя природи, лісова дівчина, яка закохується в Лукаша і вирішує йти до нього жити, залишаючи ліс, якому присвятила все своє життя, щоб бути з ним, незважаючи на те, що природа робить все можливе аби протистояти цьому.

Драматичні твори Лесі Українки вражають своєю глибиною, філософським підґрунтям та актуальністю тем, що досі цінуються як в українській, так і в світовій літературі. Твори письменниці – це справжній символ сили, гордості та духовності українського народу. Вони надихали і надихають не одне покоління митців та читачів, тому Леся Українка залишається вічним символом національної гідності та свободи.

Список використаної літератури

1. Драматургія Лесі Українки – найвищий злет творчого генія поетеси. URL: ukrlib.com.ua
2. Зеров М. Леся Українка. Твори : В 2 т. Київ : Дніпро, 1990. Т. 2. С. 359–401.
3. Українка Леся. Зібрання творів у дванадцяти томах. Київ : Наукова думка, 1975–1979. 696 с.
4. Якубський Борис Володимирович. Творчий шлях Лесі Українки. URL: 1-ukrainka.name (Драматична творчість).

Напрямок 3. *Художня література: текст, контекст, інтертекст.*

Анастасія Лукаш

здобувачка вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем філологічного факультету Запорізького національного університету,
м. Запоріжжя

Науковий керівник к.ф.н., проф. В.О.Кравченко

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БАЛАД «ТОПОЛЯ» С. РУДАНСЬКОГО ТА «ЯВОР, ТОПОЛЯ І БЕРЕЗА» М. КОСТОМАРОВА

Мотив метаморфози є однією з основних специфічних рис, що формують жанр романтичної балади. Цей аспект «перекочував» у літературні балади з народних, на які здебільшого орієнтувалися українські письменники. Варто зазначити, що поширеним явищем було звернення українських авторів до балад світової літератури, проте навіть переспівані твори наповнювалися національним колоритом.

Розвиток баладного жанру в українській літературі є заслугою П. Гулака-Артемовського, П. Білецького-Носенка, Л. Боровиковського, М. Костомарова, А. Метлинського, Я. Щоголева, С. Руданського, Ю. Федьковича, Т. Шевченка та ін. Етапною в дослідженні балад в українській літературі стала дисертація О. Єременко «Українська балада XIX століття (історія жанру)» (2002). У ній знаходимо інформацію про попередніх дослідників балади: О. Гончара, Д. Загула, М. Коцюбинської, В. Кравченко, Г. Нудьги, Д. Паніва, Л. Первомайського, М. Ткачука, В. Шубравського. До аналізу балад зверталися Б. Деркач, М. Гнатишак, М. Дашкевич, М. Зеров, Т. Комариця, Д. Наливайко, І. Пільгук, Ф. Пустова Г. Сидоренко В. Смілянська, М. Яценко та ін.

Метою нашого дослідження є порівняльна характеристика образів і мотиву метаморфози у баладах «Тополя» С. Руданського та «Явор, тополя і береза» М. Костомарова. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: з'ясувати символіку тополі, явора та берези в контексті мотиву баладного перетворення людини на дерево, констатуєчи відмінне та спільне.

Образ матері в обох баладах постає джерелом розбрату й нездорових ревностей до невістки. Ще в першому рядку М. Костомаров звертає увагу на те, що матір не має чоловіка: «Оженила мати єдиначка сина...» [3, с. 121]. С. Руданський не бере цей факт до уваги, але це очевидно з контексту: «Оженила, одружила, / Розуму не мала: / Своє щастя чужим людям / Даремно віддала» [4, с. 400]. Обидві жінки вважають, що після того, як зможуть

позбутися невістки, повернеться їхнє щастя – тісний емоційний зв'язок із сином. Проте вони обирають різні методи для досягнення своєї мети: матір («Тополя») закликає невістку з онуком словесно: «Тут тебе я, мій Івасю, / З сином виглядала, / І тут мене твоя мати / В тополю закліяла. / І закліяла, й зашептала, / І заговорила...» [4, с. 409], а мати («Явор, тополя і береза») для вбивства обирає отруту: «Дала синашу меду-вина пити, / Його дружині отрути вложила» [3, с. 121]. Згодом обидві героїні через вчинене зло втрачають і синів: у С. Руданського він покидає неньку, коли дізнається про скоєне, а в М. Костомарова – перетворюється на явір.

Сини в обох творах глибоко кохають своїх дружин і водночас поважають матерів. У баладі «Тополя» хлопець має погані передчуття, коли матір просить його їхати за скарбами предків, але не може відмовити її проханню. Удруге інтуїція підказує йому, що краще не рубати тополі, проте матір маніпулює своїм здоров'ям і смертю, так що синівська повага й жалощі перемагають. Після усвідомлення того, що у втраті дружини винна ненька, хлопець розриває з нею зв'язки і говорить, що тепер за її старість він не відповідає: «...Твоя хата буде гробом, / Сама ти – вмерлою, / А співати – заспівають / Круки над тобою!...» [4, с. 410] Син із балади «Явор, тополя і береза» знає про ставлення матері до його дружини, фізичні знущання, про які жалілася дівчина, але не може прогнати матір, яка виростила його. Тому хлопець випиває отруту разом із дружиною. На цьому їхня історія могла б закінчитися, проте чоловік звертається до сил природи, і його слова-закляття стають причиною чарівного перетворення їх обох на дерева: «– Яснее сонце, небо високе, / Земля широка, море глибоке! / Хай наша доля у вас зостане, / Хай після смерті кохання не зв'яне! / Хай по всім світі ідуть про нас вісті, / Хай після смерті кохаємось вмісті!» [3, с. 122]

Такий вибір дерев для перетворення молодят не є випадковим. В Енциклопедичному словнику символів культури України читаємо: «Тополя – символ дерева життя; символ добра і зла; символ України; сумної дівчини, матері; краси, стрункості; весни» [1, с. 803]; «явір – символ козака, парубка,

здоров'я та сили; молодості, віку людини взагалі, вічної пам'яті; дитинства» [1, с. 82]. Отже, у баладах акцентується увага на сумній символіці цих дерев.

Принципово інакшим є перетворення матері на березу у творі М. Костомарова. Автор не використовує ні словесного закляття іншою людиною, ні звертання до сил природи. У баладі маємо натяк на божественне втручання, спричинене тугою жінки: «Плакала гірко, таяла, в'яла, / На злеє серце своє нарікала. / Почув предвічний – змінилась мати: / Стала їй коронька тіло вкривати...» [3, с. 122] О. Єременко так коментує мотив метаморфози: «Подібну трансформацію народних перетворень, де свекруха закликає невістку в тополю (билину, горобину), подибуємо і у фольклорних баладах, як-от: «Оженила мати неволею сина», «Ой молода вдова сина й оженила», «Ой у полю, полю береза стояла», «Виряджала мати сина у дорогу» та ін. Однак у баладі М. Костомарова перетворення свекрухи у березу подано як кара «предвічного» – Бога, оскільки, за канонами баладного жанру, сподіяне людиною зло бумерангом повертається до неї» [2, с. 82].

Отже, балади «Тополя» С. Руданського та «Явор, тополя і береза» М. Костомарова мають багато спільних і відмінних рис в образах та мотивах метаморфози. Автори черпали натхнення з фольклору, що й стало причиною специфіки й вибору традиційних для народних балад дерев-символів. Серед можливих перспектив у майбутніх дослідженнях виокремлюємо детальний аналіз впливу фольклорних творів на балади С. Руданського та М. Костомарова.

Список використаної літератури

1. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Куйбіди. 5-е вид. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гаврищенко В. М., 2015. 912 с.
2. Єременко О. Українська балада XIX століття (історія жанру) : дис. ... к. філол. н. : 10.01.01. Суми, 2002. 219 с. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7908>
3. Костомаров М. І. Твори : у 2 т. Т. 1 : Поезії. Драми. Оповідання / упоряд., авт. передм. та приміт. В. Л. Смілянська. Дніпро, 1990. 538 с.

4. Степан Руданський. Твори : у 3 т. Т. 1 : Пісні. Приказки. Байки. Небилиці. Співи / упоряд. та приміт. О. Мишанича, вступ. стаття П. Колесника. Київ : Наукова думка, 1972. 547 с.

Напрямок 3. Художня література: текст, контекст, інтертекст.

Єлизавета Мосальова

здобувачка вищої освіти 1 року навчання за другим (магістерським) рівнем філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного

Науковий керівник д.ф.н., проф. І.В.Захарчук

**СВІТ ДИТИНСТВА В ЕПОХУ ГОЛОДОМОРУ
(ЗА ПОВІСТЮ ОЛЬГИ МАК «КАМІННЯ ПІД КОСОЮ»)**

Період Голодомору 1932-1933 років увійшов в українську історію як величезна трагедія та водночас як час боротьби за збереження національної ідентичності та опору насильству з боку радянського тоталітарного режиму. Перезавантаження пам'яті про Голодомор має різні виміри, серед яких літературна ніша посідає чільне місце. Досвіду Голодомору присвячено багато текстів художньої літератури, проте з різних причин вони не набули потужного резонансу в літературному просторі, тому з кожним роком відбувається поглиблення знань про авторів та художні твори, котрі відобразили множинні аспекти цієї складної епохи. Саме до таких авторок належить українська письменниця Ольга Мак (справжнє прізвище Ольга Петрова), котра пережила трагедію Голодомору й сталінських репресій та відтворила їх у таких художніх творах як «З часів єжовщини» (1954), «Чудасій» (1956), «Каміння під косою» (1973) та інших. Час активної літературної діяльності письменниці припадає на період еміграції (1950-ті–1980-ті роки), отже її письменницький доробок в материковій Україні увійшов у активний літературний обіг тільки після відновлення незалежності. Творчий доробок письменниці акумулював потужний пізнавальний потенціал української історії. Авторка створила цілу галерею літературних героїв, які стали втіленням сили духу й незламності